

לו תנאי רשות הרבים הרגילים, ובניגוד לבקעה שהיא כרמלית, משום שאינה מקום הפקר (גור אריה).

כָּאן בְּזִמְן שֵׁיִשְׂרָאֵל שְׂרוּיִין בְּמִדְבָּר, והיה המדבר נחשב רשות הרבים (רש"י, וראה להלן בסמוך), והזכירה זאת הברייתא, בשביל ללמד גדרי רשות הרבים לדורות, שכל שיש בו יש ששים רבוא אנשים, נחשב רשות הרבים, אף שאין זהו מקום הקביעות שלהם, וכדוגמת ישראל במדבר (ריטב"א, וראה להלן בסמוך).

כָּאן בְּזִמְן הָהָה, שהמדבר בזמן הזה, אינו מקום הילוך לרבים, ואינו רשות הרבים (רש"י), שבמדבר אין דרך כבושה ומתוקנת להילוך רבים, אבל דרכים הכבושות והמתוקנות להילוך רבים מעיר לעיר, נחשבות רשות הרבים, אף שלא מהלכים בהם ששים ריבוא [שש מאות אלף איש], משום שדרכים אלו משמשות את כל בני העולם, ורק ברשות הרבים שבתוך העיר ומשמשת רק את בני העיר, צריך שיהיו ששים ריבוא בשביל להחשיבה רשות הרבים (רמב"ן עירובין נט, א בדעת רש"י). ויש מפרשים הטעם שבזמן הזה המדבר אינו רשות הרבים, משום שלא מהלכים בו ששים ריבוא (ראה תוס' ד"ה כאן), שמתנאי רשות הרבים, שיעברו בה ששים ריבוא, כמספר הפקודים של ישראל במדבר (תוס' הג"ל, ומקורות נוספים המובאים בביאור'ל שמה, ז), ואפילו ברשות הרבים שמתוך לעיר (רא"ש ביצה ג, ב).

ויש מפרשים להיפך, שמחנה ישראל שבמדבר לא היה נחשב רשות הרבים, שהיה מתנה מסודר ולא היה הפקר לכל, ואילו מדבר שבזמן הזה מופקר לכל ונחשב רשות הרבים (כסף משנה שבת יד, א בשם ר"א בן הרמב"ם בדעת הרמב"ם שם). ומה שמצינו בכמה מקומות שלומדים גדרי רשות הרבים וגדרי מלאכת הוצאה מדגלי מדבר [ראה לעיל ה, א; להלן מט, ב, ועוד], בזמן פירוק המחנות כשנסעו ישראל ממקום למקום, היה המדבר נחשב רשות הרבים (דברי יחזקאל ה, כג).

■ להלכה, אף מקום שלא עוברים בו ששים ריבוא, נחשב רשות הרבים (שו"ע א"ח שמה, ז), ויש אומרים שדוקא כאשר עוברים בו ששים רבוא בכל יום, ואפילו ברשות הרבים העוברת מעיר לעיר (שו"ע שם, ע"פ באיור הגר"א שם). ובמקום שיש עירוב המועיל לכרמלית ולא לרשות הרבים, ואין עוברים בו ששים ריבוא, אין למחות ביד המקילים, ובעל נפש יחמיר לעצמו (משנ"ב שם).

אֵלָא אֵימָא אֵינוּ חַיִּיב עַל אַחַת מֵהֵן - מלאכה אחת ממלאכות שבת, אין חייבים על דזונה סקילה, למרות שחייבים חטאת על שגגתה (ראה רש"י; תוס' ד"ה הא). ויש מפרשים, שגם לא חייבים על שגגתה חטאת (ר"ח להלן צו, ב; ראה מאידי דלהלן). יש שכתבו, שאותה המלאכה היא הבערה, שסבר איסי הבערה ללאו יצאת (מאירי), מאידך, יש שהוכיחו, שלא יתכן שאותה המלאכה היא הבערה (ראה חוות יאיר קלב). ■ להלכה, כל ל"ט מלאכות שבת, יש בהם חיוב סקילה [ושלא כדעת איסי], ולכן המזיק לחבירו תוך כדי חילול שבת, אינו חייב בתשלומים, דקם ליה בדרבה מיניה, ואפילו בזמן הזה (פמ"ג פתיחה להלכות שבת, ז).

הַבְּקָעָה בִּימֹת הַחֶמֶק רְשׁוּת הַיְחִיד לְשָׁבֵת, משום שהולכים בה רק מעט אנשים, ואילו הרבים הולכים בדרך הרגילה (רש"י), אבל מקומות שהולכים שם רבים, נחשבים רשות הרבים, אף שהם בבעלות אנשים פרטיים כבקעה זו (חזון יחזקאל בדעת רש"י כאן, וראה שם תנאים מסויימים לכן). ויש מפרשים הטעם שבבקעה רשות היחיד לשבת, שמקום בבעלות אנשים פרטיים אינו נחשב 'רשות הרבים' לענין שבת (חזון יחזקאל בדעת ראשונים).

וְנוֹשָׂא וְנוֹתֵן בְּאֶמְצַע, שלדעת רבי יהודה שתי מחיצות מועילות מהתורה להחשיב את המקום לרשות היחיד, ומדרבנן יכולים לטלטל שם [-'נושא ונותן'] כאשר עושים היכר ברוחות שאין בהן מחיצה על ידי שני לחיים או קורה (רש"י), והטעם שנקט רבי יהודה דוגמא של שני בתים משני צדי רשות הרבים, יש מפרשים שבדוקא נקט כן, לפי שאין זו רשות הרבים גמורה, שאינה מיועדת לאסיפת רבים בקביעות, אלא מיועדת להליכת רבים, ולכן לדעת רבי יהודה שתי מחיצות מועילות לעשותה רשות היחיד, אבל שווקים, שנאספים שם הרבים ועומדים שם בקביעות במשך היום, הם רשות הרבים גמורה, שאף לדעת רבי יהודה אין שתי מחיצות מועילות לעשותה רשות היחיד (ראה רמב"ן עירובין נט, א).

וְאֵמָא קְרוּ לֵיה גְּמֻרָה מְהוּ דְתִימָא וְכוּ' קָא מְשַׁמַּע לָן, שלשון 'גמורה' מוסב על המחיצות, שהריין וגדר יש להם 'מחיצות גמורות', היינו ארבע מחיצות, ולכן הם רשות היחיד, ואילו מקום שיש לו שתי מחיצות אינו רשות היחיד [ולא כפשטות משמעות הברייתא ש'גמורה' מוסב על 'רשות היחיד', שכביכול זוהי רשות היחיד גמורה, ויש רשות אחרת שדינה כרשות היחיד, אף שאינה רשות היחיד גמורה] (ראה רש"י תוס' ד"ה ואמאי, ורשב"א). ויש מפרשים, שלשון 'גמורה' לפי הפשט מוסב על ה'רשות', שהידידה הגם הברייתא שאף חריין וגדר דינם כדון רשות היחיד גמורה [הגם שאינם רשות היחיד הרגילה המוזכרת במעשה המשכן, שהוא מקום דירה המוקף מחיצות רגילות, ואילו חריין וגדר אינם מקום דירה, ואין להם היקף מחיצות רגילות, כי אם מחיצות של 'גוד אסיק' בעמוד, או מחיצות של קרקע עולם הסובבות את החריין], אלא שמיתור לשון הברייתא דרשו בגמ' למעט שמקום המוקף שתי מחיצות אינו נחשב כרשות היחיד (פני יהושע).

קָא מְשַׁמַּע לָן, שמהתורה צריך ארבע מחיצות בשביל שהמקום יחשב רשות היחיד, וכדוגמת גדר וחריין המוזכרים בברייתא (רש"י, וכדעת הראשונים הסוברים כן, ועיי"ש שהקשה סתיה בדעת רש"י, וראה רשב"א עירובין ט, א בדעת רש"י, שדוקא כאשר תתוח לרשות הרבים צריך ארבע מחיצות). ויש מפרשים, שמהתורה די בשלש מחיצות בשביל שהמקום יחשב רשות היחיד, אלא שיתור הלשון 'רשות היחיד גמורה' בא למעט מקום אחר שאין לו דין רשות היחיד, ובהכרח שהכוונה למקום המוקף שתי מחיצות (שפת אמת, לדעת הראשונים הסוברים כן, וראה לעיל ע"א ד"ה גדר).

■ להלכה, מדרבנן אסור לטלטל ברשות היחיד עד שיהיו שם שלש מחיצות כהלכתן, ותיקון של חל אי הוא קורה ברוח הרביעית (ראה שו"ע א"ח ססג, א ומשנ"ב שם).

אִם הִתְהַרְרָה דְרָף רְשׁוּת הַרְבִּים מִפְּסַקְתָּן וְכוּ', שמדין תורה, מקום שיש בארבע פינותיו מחיצות קטנות בצורת האות ד' [-'דיומדין'] נחשב רשות היחיד, שהמחיצות הקטנות שבארבע זוויותיו מגדירות אותו בבירור, והפרצות נחשבות כפתחים גדולים לאותו מקום, אלא שמדרבנן הצריכו מחיצות שהעמוד שבהם מרובה על הפרוץ, וגם קבעו שיעור לגודל הפרצות, אכן לצורך עולי רגלים הקלו לסמוך על דין תורה, ונחלקו רבי יהודה וחכמים במקום המוקף דיומדין, ורשות הרבים עוברת בו, האם נחשב רשות היחיד או רשות הרבים (ע"פ רש"י וגמ' עירובין כ, א ותוס' שם יב, ב ד"ה עושין).

וְלַחֲשׁוֹב נִמְי מְדַבֵּר, שסבר המקשן שהמדבר נחשב רשות הרבים, שהוא מקום הפקר לכל העולם לילך בו, למרות שחסרים